

In 1677 publiceerden Amsterdamse vrijdenkers clandestien het controversiële meesterwerk van Spinoza, de *Ethica*, dat een klassieker van het westerse denken zou worden. Aanvankelijk was het verboden lectuur en bleef Spinoza in de ogen van het grote publiek een gevaarlijke filosoof. De algehele verontwaardiging was zo groot dat zelfs een halve eeuw later een predikant nog dichtte: 'Spouw op dit graf. Hier ligt Spinoza. Was zijn leer daar ook bedolven!' Pas in de negentiende eeuw werd hij vereerd als de 'profeet van een mondige mensheid'. De doorbraak van liberale ideeën rond 1850 maakte de filosoof tot een icoon van ons land.

Het Nederland van nu lijkt minder gevoelig voor Spinoza's lofzang op Verlichting, tolerantie en redelijk denken, ook al is hij als 'Nederlands beroemdste filosoof' opgenomen in de canon van Nederland.

In *Spinoza. Een paradoxale icoon van Nederland* wordt voor het eerst met een schat aan gegevens geanalyseerd hoe en waarom Spinoza drie eeuwen lang de Nederlanders kon fascineren, en wat hij het Nederland van de eenentwintigste eeuw nog te zeggen heeft.

'Er blijft nog over het nut van deze filosofie voor het dagelijks leven aan te geven. Zij leert dat wij alleen op bevel van God handelen en dat we deel hebben aan de goddelijke natuur. Deze opvatting heeft ook het voordeel dat zij leert waarin ons grootste geluk bestaat.

Zij leert ons hoe we ons moeten gedragen ten opzichte van de wisselingen van het lot, dat wil zeggen alles wat buiten onze macht ligt.

Zij draagt bij aan het maatschappelijk leven, omdat ze leert niemand te haten en te verachten. Ook leert ze tevredenheid en hulpvaardigheid.

Deze leer levert tenslotte een grote bijdrage aan de gemeenschap, omdat ze leert hoe men de burgers moet besturen en leiden, namelijk niet door hen dienstbaar te maken, maar om hen in vrijheid het beste te laten doen.'

UIT HET SLOT VAN HET TWEDE DEEL VAN DE ETHICA

Henri Krop (1954) is als universitair hoofddocent geschiedenis van de wijsbegeerte verbonden aan de Erasmus Universiteit Rotterdam. In 2002 verscheen van zijn hand een uitgebreid geannoteerde vertaling van Spinoza's *Ethica*.